

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Directorivm Inqvisitorvm F. Nicolai Eymerici Ordinis Prædicatorum

Nicolaus <Eymericus>

Venetiis, 1607

Quaestio 42. De sortilegis & diuinatoribus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13589

mat. non sentiat verum esse quod dicit, at tamen dicendo blasphemado induit personam sententis re habere, ut dicitur: cum per actum exteriorem in fidelitatis iudicium ostendat, propterea quadam blasphemie iudicium fidei iurisdictioni subijcitur, ut intelligant an blasphemus quandoque ita sentiant ut dicitur. Qualiter autem procedendum sit contra blasphemos diligenter & accurate prescribit in hac questione Emericus: omnis tamen nominatum recensere penas blasphemis imponi solitas, quas nos hic breuiter adiungemus.

Blasphemi olim veteri lege pena mortis puniebantur, nam Levitici c. 24. ita scriptum est. Qui blasphemauerit nomen Domini, morte morietur. Lapidibus opprimet eum omnis multitudo populi, sicut ille cuius siue peregrinus fuerit.

Iure ite civili Blasphemi pena mortis puniuntur autem. vi non luxurie. contra naturam s. prater eas q. pena tunc loci habet, cum quis ex consuetudine et incorrigibilitate Deu blasphematus, ut C. inus, Baldus et Salicetus adnotarunt, in l. 2. c. de reb. credi. & Al. xv. der. cost. 2. 33. incip. P. detatis his. li. 6. pro quo facit decisio de p. h. m. 508. incip. Quertur de pena.

In Hispania iure regio Partitara varie puniuntur blasphemus, sicut constat ex partita 7. in. 2. 8. quo loquitur Rex Alfonso d. ligetiss. penas aduersus blasphemos diffixit, atq. constituit. At in singulis quoq. ciuitatib. bene constituit, p. statuta municipalia conscrip. t. p. n. s. s. u. c. tra blasphemos. nec vlla fuit in qua g. s. t. a. immanis & barbara, q. n. p. t. a. n. e. r. u. g. r. a. u. i. t. e. r. p. l. e. c. t. e. d. o. s. e. o. s. q. u. i. c. o. n. t. r. a. s. u. a. n. i. m. a. b. l. a. s. p. h. e. m. a. r. e. t.

Iure Pontificio blasphemus, p. i. u. r. e. t. a. p. u. b. l. i. c. a. c. o. e. r. c. e. t. u. r. & si fuerit blasphemus laicus, iudici seculari iniungitur ut eum puniat pena pecuniaria, c. 2. de Maledicis. At quia pena dicti c. 2. de Maledicis, laicos tantum non clericos comprehendebat, secundum Ioan. n. m. And. & Panormitanum ibidem, propterea in Concilio Laterano. sub Iulio II. cepto, & sub Leone X. confirmato sessi. 9. in bulla incip. super n. e. d. i. s. p. o. s. i. t. i. o. n. i. s. s. Ad abolenda. varias penas statuit Ecclesia contra blasphemos tam clericos, quam laicos. & Julius ite Papa III. seueru edidit rescriptu contra blasphemos anno Domini MDLIII. cuius initiu est: tu multus d. prauatis. Et postremo Pius v. Pot. Max. in bulla incip. Cu primu Apostolatus officiu. plene etiam cauit de penis tam laicorum quam clericoru blasphemaru, que omnia breuitatis gratia omitto.

Ceteru in his prouincijs vbi per Inquisitores blasphemus hereticales puniuntur, his penis pleb. solent ut Simancas & Joannes Roias testantur praxitatis locis: nam si blasphemus sit arrox, & blasphemus sit plebeus, infami mitra conspicuis alligata lingua, & sine pallio in publicum ducitur spectaculu, flagellus e. a. d. u. r. e. t. in exiliu mittitur, quod si nobilis sit & honestior, sine mitra producitur: in monasteriu ad certum tepus truditur: pecuniariam multa soluit: ob suspensionem ab iurare quandoque copellitur. In leuioribus blasphemis mitius agitur Inquisitores arbitrio, sed ha pena imponi solet. nam Inquisitores blasphemum damnant, ut aliquo die festo dem sacra peraguntur, sicut capite nudo, sine pallio, sine calcis nudis pedibus, chorda succinctus, & ce reu ardentem manu gerat. tadem absolutis sacris le-

gitur sententia, qua illi sepe indicuntur ieiunia, & pecuniaria pena.

Adorantes autem Machometum, &c. no excusantur in foro interiori a peccato. Et ratio huius sententia esse potest illa, qua mox subdit auctor. quoniam metus mortis pro fidei defensione & confessione non est metus cadens in virum constatem.

An autem qui metu vel alia causa committit exterius aliquid hereticale, vel apostaticum, sed tamen fide interius retinet, si excommunicatus, aut alias censuras incurrat, quaesitum est a multis: Et Caieta nus. 2. 2. q. 94. art. 1. incurrere asserit. contra sententia Archid. c. 1. de su. trimi. & fide cath. li. 6. in si. verbo, negare. Syluester in summa verbo, heresis. 1. q. 6. nu. 9. T. abissis verbo, A postasia. §. 3. n. 6. & verbo, hereticus. §. 2. nu. 3. Rosella verbo, hereticus. §. Si vero hoc f. i. v. o. & §. seq.

Et quantum in foro conscientia excommunicatus non sit: secus autem indicatur in foro exteriori, & proinde qui talia facta committit, & Ecclesia reconciliatur p. iudices ecclesiasticos, et a censuris absoluitur. Nec excusatur in foro exteriori ab idolatria, &c. Idem reperit Emericus paulo post q. 49. n. 9. cuius sententiam oppugnare videntur qua scriptus supra pa. 1. super q. 9. §. Sed iam alterum vbi eos non esse hereticos diximus, qui metu mortis aliquid hereticale dixerunt vel fecerunt.

Sed huc Emerici sententia vera videtur de iuris (ut ait) rigore, nonnullis conuenientibus, videlicet, ut qui fidem metu moris abnegat, probe causam fidei intelligat: peritus sit: ut Theologus, Monachus, Episcopus, & similes persone conspicue, quib. eam predicant quasi ex officio incumbat. Rursus ut eam abnegent, vbi facile periculum euadere poterat: aut vbi maxime ea profiteri tegebatur: diuini spe in tali apostasia perdurant, nec statim iussa oportunitate reuertuntur, & Ecclesie reconciliari deponunt. sine quando non ipsi se ipsos prodiderunt, sed aliorum testimonio legitime conuincuntur, nec metum probant, nec alij, que ad sui excusationem adducunt.

Et iuxta haec intelligenda & moderanda censentur, qua tradit Albertinus de agrosen. assertio. q. 8. nu. 11. & q. 30. nu. 3. & 12. & Simancas de catho. inst. tit. 32. de idolatria. nu. 7. docentes ex factio heretico, qualis est adoratio idolorum, vel Machometis, statim habendum esse, id facientem hereticu.

Q V A E S T I O XLII.

De Sortilegis & Diuinatoribus.

S V M M A R I V M.

- 1 Diuinatorum ac Sortilegorum duplex genus.
- 2 Sortilegi & diuinatores meri, qui sunt.
- 3 Sortilegi hereticales inquisitoru iudicio subiecti.
- 4 Deprehensi fecisse hereticalia, ut heretici sunt habendi.
- 5 Sortilegis, vel diuinationes manifeste sapientia heresim.
- 6 Suspecti tantum iuxta qualitate suspicionis ab iurare debent.
- 7 In dubio, an sortilegia sapiant heresim, qd faciendu.

Quadragesima secunda questio est: Sortilegi & diuinatores an heretici, vel suspecti de heresi sunt habedum? Inquisitores hereticoru iudici.

Qui metu mortis hereticalia dicit, vel faciunt, quandoque ab heresi non excusantur.

Handwritten marginal note in Latin script.

dicio sint subiecti?

Ad hanc respondentis, quod duo sunt hic videnda secundum quod in questione duo sunt quaesita. Primum est, an diuinatores & sortilegi Inquisitoris haereticorum iudicio sunt subiecti. Secundum, positum quod sic, an sicut haeretici, vel ut suspecti de haereti sunt habendi.

1. Quantum ad primum considerandum, quod sicut in proxima questione distinctum est de blasphemis, sic & hic distinguendum est de diuinatoribus & sortilegis, scilicet quod diuinatores & sortilegi sunt in duplici genere.

Meri sortilegi & diuinatores qui ut.

seu indicant.

2. Quidam sunt sortilegi & diuinatores meri, sicut sunt qui agunt mere ex arte chymantia, qui ex manus lineamentis diuinant, & iudicant de effectibus naturalibus, & conditionibus hominis: vel qui ex aequalitate vel inaequalitate festularum aliquid praesens, sed & absolum ab eis iudicat & diuinat, & eosimiles: & isti cadunt in tit. de sort. & diu. & de istis non se habet intrinsece Inquisitor per frequenter allegatum c. Accusatus. Et de his loquitur c. Ex tuarum, extra de sortilegi. vbi dicitur, quod Vlricus presbyter cum quodam infamem, hoc est, diuinatore (dicit glossa) ad secretum locum prexit, non ea intentione ut demonem inuocaret, quasi dicat, quia hoc fuisset haereticum: sed ut cum inspectione astrolabij furtum quoddam inueniret, quasi dicat, quod est mere diuinatio, vel sortilegium.

Sortilegi & diuinatores quando haeretici.

3. Quidam autem alij sunt sortilegi & diuinatores non meri, sed ad haereses contracti, ut sunt demonibus honorem latrae vel dulcia impendent, puerum rebaptizantes, vel similia facientes: & hoc pro diuinando futura seu cordis intima penetrando: quae quidem sapiunt haeresim manifeste. Et tales sortilegi & diuinatores Inquisitoris iudicio non euadunt, sed haereticorum legibus puniuntur, per allegatum c. Accusatus.

Sortilegia vel diuinationes sapientiae haeresim manifestam.

4. Quantum ad secundum considerandum est quod huiusmodi sortilegi & diuinatores, qui in suis sortilegijs & diuinationibus faciunt & admittunt aliqua, quae sapiunt haeresim manifeste: si isti tales reprehendantur vel confessione propria: vel testium productione legitima: vel facti euidentia (quibus modis iuxta gl. in c. Ad abeledam, §. praesenti, & verbo, deprehensus, quis proprie dicitur deprehensus) fecerit sortilegia, vel diuinationes, in quibus admittetur aliqua, quae sapiunt haeresim manifeste.

5. Vt pote imagines baptizasse: vel puerum rebaptizasse: vel factum oleo sacro in unxisse: vel caput defuncti subsumgasse, & his similia: tales ut haeretici sunt habendi, sic quod si uoluerint penitere, & abiurare huiusmodi quae sapiunt haeresim manifeste, & satisfactionem cognitam exhibere, sunt per iudices fidei ad misericordiam admittendi: aliam si non uerent ut haeretici impenitentes tradendi sunt curiae seculari, animaduersione debita puniendi: iuxta alleg. c. Ad abolendam, §. praesenti, non quod sortilegi vel diuinatores, qui huiusmodi quae haeretica in talibus sortilegijs & diuinationibus admittentes, dicuntur sortilegi haereticales.

6. Si autem clare non deprehendantur incidisse in huiusmodi sortilegia seu diuinationes sapientes haeresim manifeste, ut pote, quia nec fatetur,

A nec conuincuntur, sed sunt indicia: tunc de indicij est videndum. Quia si sunt talia, quae inducunt suspicionem uehementem, debet abiurare huiusmodi, cum sapiat haeresim manifeste, tanquam suspecti de haerese uehementer. Si autem sunt leuia, & facit leuem praesumptionem, debet abiurare tanquam suspecti leuiter: iuxta c. Accusatus, in pri. de haer. li. 6.

Si autem nec apparent clare indicia, sed tantum probatur clare infamia, tunc talibus est purgatio canonica iudicanda, iuxta c. Inter sollicitudines, extra de purg. cano.

7. In casu quo non appareat, quae illa, quae admittuntur in sortilegijs, vel diuinationibus, sapiunt haeresim manifeste: sed sit dubium an talia admixta haeresim sapiant: ut pote si ad orientem se conuertant: aliqua uerba iniurata, & non intelligibilia proferant, vel similia: tunc de his non se habet intrinsece Inquisitor: sed debet tales dimittere suis iudicibus puniendos, iuxta notata per Archid. & Ioa. And. & Ioa. Monachum super alleg. c. Accusatus, §. sane, & verbo, manifeste.

COMMENT. I X V I I.

Nulla est fere hodie frequentior disputatio quam quae de Sortilegijs & Diuinationibus suscipitur, ob uanas & inanium hominum superstitiones, & opinioniones, qui ut desiderijs suis impie satisficiant, non uentur grauisissima haec delicta, & quae lex Dei acriter detestatur, & punit, perpetrare.

Est autem late patens tractatio, quae breui oratione concludi nequit: fontes tamen unde copiose fertur, indicabo, inde auctore lumine interpretatioms, ubi opus fuerit, illustrabo.

Ergo praeter eas, quae ab Eymérico hac questione sequenti de sortilegijs traduntur, late de eodem re differit Grilladus integro tractatu de sortilegijs. Zanobius tract. de haer. c. 22. & ibi copiose Compegius. Speculator & ibi Ioan. And. in tit. de Sortilegijs. Reper. Inquisit. verbo, Sortilegia. & verbo, Diuinatores. Tabie. in summa verbo, Sor. Siluest. verbo, Diuination. verbo, Maleficium. & verbo, Superstitio. Simancas de cath. in tit. tit. 62. de Sortilegijs et ti. 63. de superstitionibus. Albertinus tit. 6. de agnos. asserq. 1. n. 3. et seq. Alfonsus. li. 1. de iusta her. pun. c. 13. c. 12. S. I. hom. 2. 2. q. 95. Bernardinus Diaz in pract. crimin. c. 160. & 101. Albertus Pigbius li. 8. de libero hominis arbit. c. 4. Lotarius in opere iudiciali, verbo, Diuinationes. Squilla celsi tract. de fide catho. c. 1. & multis seq. Bernardus Comensis in Lucerna Inquisit. verbo, Sortilegi. Iam Decretorum Ecclesiasticorum collectores copiosissime etiam de hac re egerunt colligentes ex probatis Concilijs & sanctis Patribus quaecunque aduersus hac hominum monstra sancita sunt. Gratianus 24. q. 5. per totum. & 26. q. 7. c. non licet. c. si quis. c. admovent. & c. non obseruatis. et illis locis latissime Archid. Turrece. & ceteri interpreses.

Iuo in suo Decreto par. 11. quae tota est de auguribus, incantatoribus, sortilegis, & penis eorum. Burchardus toto li. 10. decretorum. Canonista in Rub. & tit. de sortilegijs. Iuris civilis interpres in Rub. & tit. c. de malef. & mathem. Iude in lit. apud Laborem. §. si quis astrologus. ff. de iniurijs. & alibi multis locis, cum Theologorum aliorum artium professores. Sicut

gendi glo. & Doct. in dicto cap. accusatus. S. sanè. A
verbo, manifeste. de haret. lib. 6.

COMMENT. XLIII.

De inuocantibus Dæmones.

S V M M A R I V M.

- 1 Inuocatores demonum in triplici sunt differen.
- 2 Quidam latræ cultum eis impendunt in suis inuocationibus.
- 3 Quidam vero dulgæ, & qui sint isti.
- 4 Alij tertio quodam modo illos inuocant.
- 5 Inuocantes dæmones cum cultu latræ, ut heretici haberi puniriq; debent.
- 6 Futura ab ariolis, et dæmonib; inquirere illicitū.
- 7 Dæmonū inuocatio cōiuncta hēt apostasiā a fide.
- 8 Canonistarū sentētia de inuocantibus dæmones.
- 9 Extrauagans Ioannis xxij. edita contra tales.
- 10 Declaratio verborum Glo. Ioan. And. & Ioan. Monachi.
- 11 Dæmoni exhibentes honorem duliæ, censendi sunt heretici.
- 12 Dulgæ honor aliquando propter sanctitatem.
- 13 Aliquando propter potestatem ac iurisdictionem exhibetur.
- 14 De inuocatoribus tertij generis quid sentiendū.

Vadragessimatertia questio est: Dæmones inuocantes, an tanquam fortilegi vel tāquam heretici seu suspecti de heresi sint habeadi sic, quōd Inquisitores hereticorum iudicio sunt subiecti?

Ad hanc respondemus, quōd secundum varietatem modi inuocadi sumitur & varietas questionis huiusmodi respondendi.

1 Inuocantes namque dæmones, quantū ad modum, trifarte variatur, vt apparet in libro, qui Salomoni inscribitur, qui tabula ꝑ Salomonis intitulatur: sup quo iurant dæmones aduocati de dicēda veritate, sicut nos Christiani sup quatuor Dei Euangelia, & iudæi super legē Dei q̄ dedit Moysi: in quo libro potestas Luciferi & aliorū dæmonū mendaciter est inserta: & orationes nefariæ a dæmonibus reuelatæ Luciferi, & alijs dæmonibus exhibēda. Apparet etiam in libro, qui Honorio necromantico inscribitur: qui Thesaurus necromantiæ a necromanticis appellatur. Quos quidem libros a necromanticis ꝑ me captis auulsi, & legi, & publice tradidi cōburēdos. Apparet et de facto in diuersorū inuocatorum dæmonum cōfessionib; & alijs Inquisitionis gestis per me, & alios Inquisitores hereticæ præuitatis.

2 In prædictis enim & alijs nonnullis libris & Inquisitoribus apparet, q̄ quidam dæmones inuocates, manifeste exhibēt honore latræ dæmonib; inuocatis: vt pote eis sacrificando: adorando orationes execrabiles effundēdo: se dæmonibus deuouendo: obedientiam promittendo: aliqd se facturos pro dæmonibus afferendo: ꝑ talē dæmonē iurando: ꝑ nomē alicuius superioris dæmonis istū quem inuocant adiurando: laudes dæmonū vel cantus in eius reuerentiā promēdo: genuaflectendo: prostationes faciendo: castitate ꝑ dæmonis reuerentiā, vel monito obseruando: ieiunādo: vel carnē suam alias macerādo: vestib; nigris

vel albis pro dæmonis reuerentiā, & artis moribus inducēdo: ꝑ characteres & signa, & ignota nomina obsecrādo: luminaria accendēdo: thurificandō: de ambra, ligno aloes, & similibus aromaticis ꝑ subfumigandō: aues, vel animalia alia immolādo, sanguinem propriū ex se emittere, purandō: aues vel animalia, seu eorum partes cōburēdo: sal in ignē mittēdo: holocaustum de quouis faciendo. Oīa n. prædicta, & quam plura alia nefariā in prædictis inueniuntur a dæmonib; cōsulata & cōcupita; in quibus ꝑ omnib; & quolibet prædictorum honor latræ, si prædicta bene cōsiderentur, dæmonibus exhibet. Si n. bene antiquæ & nouæ legis sacrificia Deo exhibita cōtempletur, illico inuenietur, q̄ sup prædicta nō dæmonib; sed Deo sunt solūmodo tanquam vera sacrificia exhibēda. Ecce primus modus dæmones inuocadi, vel aduocandi. Et isto modo sacerdotes Baal ipsum inuocabant; sanguinem proprium & animalia offerendō; vt legitur 4. Reg. 18. cap.

3 Quidam aut dæmones inuocates, exhibēt dæmonib; inuocatis nō honorem latræ, sed dulgiæ: vt pote nomina dæmoniorū inter noīa spirituum Beatorū, vel sanctorū in suis quibusdā nefarijs orationib; miscēdo; mediatores in illis orationibus a Deo exaudiendis ponēdo: cereos accendēdo: & Deum per eorū noīa vel merita obsecrādo. Hęc n. prædicta & multa alia execrabilia in prædictis libris inueniuntur cōscripta: ꝑ in quibus honor dulgiæ dæmonibus exhibetur. Si n. modus Sacerdotum exorandi ab Ecclesia institutus diligentius cōtemplatur, videbitur q̄ prædicta non sunt dæmonibus, sed sanctis & Beatis spiritibus exhibēda. Ecce secundus modus dæmones inuocandi. Et isto modo Sarraceni inuocant Machometum tāquā Dei sanctum, & nonnulli Begardi fratres Petrum Ioannem, & alios per Ecclesiam condemnatos.

4 Quidam aut dæmones inuocantes, quædam faciunt inuocādo, in quib; non apparet clare, quōd honorē nec latræ nec dulgiæ exhibeat dæmonib; inuocatis: vt circulum in terra describēdo; puerū in circulo ponēdo: speculum, ensem, am phorā, vel g aliud corpus periuū ꝑ corā puero statuentē; ipso necromantico librum tenēte, ac legēte; dæmonē inuocātē, & similia multa, vt prædicta ars, & talium multorum confessio satis docet. Ecce tertius modus dæmones inuocadi. Et isto modo Saul ꝑ Pythonissam, spiritū Pythonicum inuocauit in quā inuocatione nullus honor legit̄ interuenisse, nec dulgiæ nec latræ, vt legit̄ 1. Reg. 26.

5 Patet ergo quōd dæmones inuocantes tripliciter variatur. His suppositis ac præmissis, tres ponuntur casus, seu conclusiones secundū quōd tripliciter distinguuntur dæmones inuocantes. 1 Primus casus seu cōclusio est: quod si dæmones inuocantes exhibent dæmonibus inuocatis honore latræ quoquomodo, & de hoc clare sint cōuicti iudicialiter, vel confessi: tales non vt heretici, sed vt heretici iudicio Ecclesiæ sunt habeadi, & per consequens si resipiscant, hæresi ꝑimitus abiurata sunt ut pœnitentes heretici ꝑpetuo immuradi. Si autem noluerint desistere, vel si dixerint se velle desistere, & pœnitere, tamen noluerint

tal. clauicula

primus modus inuocadi dæmones per honorem latræ.